

TEKNINEN KAUPPA

29.3.2019 / TKL / HO
LAUSUNTOPYYNTÖ STM 473/2019

RAKENNUSTYÖN TURVALLISUUTTA KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN UUDISTAMINEN

Kiitämme lausuntopyynnöstä.

Tekniseen kauppaan liittyvät rakennustyön turvallisuutta koskevat säännökset ovat pääosin ns. käyttöasetuksessa sekä rakennustyön turvallisuusasetuksessa.

Olemme saaneet palautetta useilta yrityksiltä. Olemme karsineet siitä tuotesidonnaisuudet, ja keskitymme sisältöön, joka liittyy säännösten vaikuttavuuteen.

Saamassamme yrityspalautteessa on kaksi painopistettä, nostotyö sekä pölynhallinta.

Nostotyö

Ensiksi mainittu käyttöasetus on juuri uudistettu, ja muutokset tulevat voimaan tänä vuonna. Siitäkin huolimatta tuomme esiin yrityksiltä tässä yhteydessä esiin nousseen arvion, että työnantajan kirjallisella luvalla nyt jatkossa sallittava ns. mininostureiden käyttö ei juurikaan yleisty asetetulla kokorajalla 25 tonnimetriä. Mainittu tuoteryhmä on pääosin hiukan suurempaa, joten 50 tonnimetriä on arvioitu sellaiseksi raja-arvoksi, joka tarkoituksenmukaisesti mahdollistaisi ko. nostureiden yleistymisen rakentamisessa siten edesauttaen monien töiden joutuisuutta ja turvallista toteutusta. Tästä on huomattavasti kokemusta muista maista, joissa nämä itsensä kokoavat ns. linkkunosturit ovat käytössä jo vakiintuneet.

Pölynhallinta

Pölynhallintaa käsitellään rakennustyön turvallisuusasetuksessa riittämättömällä tasolla. Asetus edellyttää 'riittävää pölynhallintaa', joka käsitteenä ei siirry rakennuttajien vaatimuksiin hankekohtaisesti. Näin ollen pölyä ei hallita – asia on sitäkin vakavampi rakentamisen keskittyessä urbaaniympäristöön, jossa altistuvia on myös hankkeen ulkopuolella ja usein moninkertainen määrä.

Jos urakkatarjoukseen sisällytetään oikeasti riittävä pölynhallintamenetelmä, urakka jää saamatta kilpailijan hinnoittelussa halvemmin. Tämä on perustava kilpailuneutraaliteettiongelma, joka estää pölynhallinnan kehittymistä, vaikka osaaminen on.

Seuraavassa saamassamme palautteessa arvioidaan tilannetta tarkemmin:

Epäkohtia pölynhallinnassa rakennustyömailla – näkökulmat niiden korjaamiseen:

1. Riskien ja terveyshaittojen tunnettuuden puute

Edelleenkin suuri osa rakennustyöntekijöistä, yrityksistä, alihankkijoista tai edes tilaajista ei tiedä ja tiedosta esim. kvartsipölyn syöpäriskivaarallisuutta, tai yleensäkin pölyisen ympäristön vakavia haittoja pitkässä juoksussa. Mikäli VNA 205/2009 määrittäisi vaatimuksia tarkemmin, tieto ja ymmärrys riskeistä kasvaisi läpi sidosryhmien.

2. Ilmansuodatuksen suodatusluokat

Tiedetään, että vaarallisin pölytyyppi on keuhkorakkulaan mahtuva 3 um partikkelikoko jota esimerkiksi syöpävaarallinen kvartsipöly, asbesti yms. on. Kyseisten pölytyyppien haaste on

partikkelien leijuminen ja liikkuminen ilmavirtojen mukana keveytensä puolesta. Ihmissilmä ei näe tämän kokoisia partikkeleita ja siksi niitä ei osata pelätä. Samasta syystä niitä vastaan ei tehdä myöskään riittäviä työturvallisuustoimenpiteitä.

Näitä partikkelikokoja vastaan suojautumiseksi tiedetään oikeat suodatusluokat, mutta kun asiaa ei valvota, on työmaita joissa suodatusta ei käytetä lainkaan vaan pölyt puhalletaan alipainelaitteella tai puhaltimella suodattamatta ulos katualueelle tms. Tämä luo välinpitämättömälle urakoitsijalle selkeän kilpailuedun, kun suodatinkulu voidaan vähentää urakkahinnasta.

Asbestilainsäädännössä on otettu kantaa, että kyseisten partikkelikokojen (alveolijae, alle 10 µm) eliminoimiseksi työtilan ilma tulisi puhdistaa vähintään HEPA H13 luokan suodattimilla koneellisesti. Pelkkä imurointi tai siivous ei siis riitä, kun kevyet vaarallisimmat pölypartikkelit leijailevat koko ajan ilmassa laskeutumatta pinnoille. Koska partikkelit ovat ns. hengitysvyöhykkeellä, aikaansaadaan näkymätön terveysriski työntekijälle. Myös alipaineistettaessa tila puhaltamalla poistoilma ulos aikaansaadaan ympäristölle samanlainen terveysriski. Purkuilma tulisikin tästä syystä olla aina samalla lailla suodatettu kuin työskentelypaikan ilma, eli vähintään Hepa H13. Joidenkin kaupunkien järjestysmääräyksissä on maininta, ettei mitään pölyjä saa johtaa suodattamatta katualueelle työmaalta, mutta asia on ympärilyövä, jos suodatusluokkaa ei ole määritetty.

3. Yksinkertainen tapa on määrittää tarvittava ilmanvaihtuvuuskerroin työvaiheittain, jotta kalustomitoitus saadaan konkreettiselle tasolle riskiin nähden ja kalustomääriä pystytään valvomaan. Kokonaisuudessaan ilman puhtaanapito työmailla (jopa mahdollinen sallittu ilman hiukkaspitoisuus / raja-arvot) sekä suodatusluokka tulisi olla määritelty säännösin ja/tai määräyksin. Tällöin kaikki toimijat olisivat veloitettuja toimimaan samalla tavoin.

Rakennustöissä tulisi olla selkeät kriteerit niin suodatusluokalle (aina Hepa H13) kuin vaadittavalle ilmanvaihtokertoimelle työvaiheittain. Rakennuksen sisällä tapahtuvissa purku- ja hiontatöissä tulisi vaatia myös aina osastointi, jolloin ns. likainen osasto erotetaan/rajataan puhtaista ja tilaan synnytetään alipaine. Tässä asiassa kannattaisi hyödyntää konkreettista ja puolueetonta tutkimusmateriaalia vaadittavista suodatuskertoimista (esim. AsbTest-hanke).

Asia pysyy riittävän yksinkertaisena kun suodatuskertoimet on määritetty työvaiheittain tms. Tämä määrittäminen helpottaa rakennustyömaiden toteuttajien kalustomitoitusta ja sille saadaan selkeä hintalappu (jolle voidaan luoda esim. oma littera), jolloin toteutukselle oikeasti varataan rakennushankkeessa jokin kulu ja tämä on rakennuttajien helpompi tarkastaa kilpailutuksessa. Toinen selkeä etu olisi, että näin toimien pölyntorjunnan taso on helpompi valvoa, eli onko kyseisin kriteerein mitoitettu kalusto oikeasti työmaalla ja käytössä vai ei.

4. Lait, määräykset ja valvonta

Tällä hetkellä Suomessa toteutetaan AsbTest-hanketta jonka tarkoituksena on selvittää, selkeyttää ja ohjeistaa tarkemmin asbestityön pölyntorjunnan, etenkin alipaineistuksen merkitystä tieteelliseen tutkimukseen nojaten. Hankkeesta saatavalla tiedolla on VTT:n ja TTL:n antaman tiedon mukaan tarkoitus mahdollistaa myös hyvien käytäntöjen käyttöönotto yleisessä pölyntorjuntatyössä rakennustyömailla. Lisätietoja on saatavissa hankkeen toimeksiantajilta/toteuttajilta.

Yleisesti välinpitämättömyyttä ja laiminlyöntejä pölyntorjunnassa tapahtuu päivittäin koska säännökset on hyvin suurpiirteiset (työturvallisuuslain velvoitteet huolehtia työntekijästä muttei määritetä miten). Selkeät määräykset ja konkreettiset toimintamallit puuttuvat. Pölyntorjunnan laiminlyönnin kustannuksella haetaan kilpailuetua. Julkisissa hankkeissa varsinkin kun edullisin voittaa, työ on tasoltaan heikointa kun asian tulisi olla juuri toisinpäin. Kone- ja laitetekniikka on olemassa asian hyvin hoitamiseksi, mutta ilman valvontaa ja sanktioita koneita ja laitteita ei käytetä. Asbestilakikin on hyvin suurpiirteinen, aivan kuten VNA 205/2009, mutta asbestilakiin on AVI:n toimesta tehty tulkintaohje, eli millaisilla kriteereillä ja toimintamalleilla työmailla tulee toimia lain puitteissa. Koska tällaista ei ole rakennustyömaiden pölyntorjuntaan, ei tietoisuus pölyntorjunnasta myöskään laajene, ja jokaisella taholla pölyntorjunta on omanlaisensa käsite. Myös lukuisissa koulutuksissa ja tapahtumissa kuullaan argumentti, että ”mekin alamme sitten kun se on pakollista”.

Valvonnan puute sinänsä on iso ongelma. Yritykset eivät noudata yksinkertaisimpiakaan ohjeita jos valvontaa, sanktioita tai edes sen pelkoa ei ole. Tilaajapuoli pitäisi saada ymmärtämään pölyntorjunnan velvoitteensa ja myös valvomaan kohteitaan. Pölyntorjunnan turvallisuustekijät tulisi olla kaiken kokoisissa yrityksissä ja työmailla lähtökohtaisesti samalla tasolla, eikä työntekijän / työntekijöiden ja sivullisten terveyttä ja turvallisuutta ei saisi vaarantaa.

5. Laitetekniikoiden ja menetelmien tunnettuuden puute – Suomella etulyöntiasema jota ei osata hyödyntää

Alipaineistaminen ja ilmanpuhdistus ovat vain osa pölyntorjuntaa, ja henkilösuojaus, kohdepoisto, mahdollisimman vähän pölyä tuottavien menetelmien valinta on yhtä oleellisia. Alipaineistamisessa olemme Suomessa teknisesti etulyöntiasemassa jota ei osata vielä hyödyntää. Suomessa on kehitetty vuodesta 2013 alkaen uudenlaista automaattista painesuhteiden valvonta- ja säätöjärjestelmää. Alipaineistajan lisälaitteena käytettävällä paineentasaimella voidaan varmistaa onko tilassa alipaine vai ei, sekä laite reagoi paineiden vaihteluihin korjaamalla ulospuhallusilman määrää reaaliaikaisesti pitämällä säädetty painetaso vakiona. Laitteistolla on ts. helppo varmistaa rakennustyömaiden pölyntorjunnan onnistuminen.

Haasteet painesuhteiden hallinnassa ovat työmailla jokapäiväisiä. Toiset rakennusliikkeet ovat yrittäneet taistella haastetta vastaan, toiset eivät. Monesti konkretia on tullut vastaan kun on raportoitu pölyn karkaamisista osastoiduista ja alipaineistetuista tiloista kun painesuhteista ei ollut oikeasti tietoa. Syyttävä sormi osoittaa usein urakoitsijan tekemiin virheisiin, kuten ovien auki jättämiseen, osastoinnin epätiivyyteen tai suodattimien vaihtamattomuuteen. Kuitenkin yhä enemmän on tullut tietoon ulkopuolisten tekijöiden vaikutus, kuten rakennuksen muun ilmanvaihtokojeiston tehonsäätöjen muutokset, ovien ja ikkunoiden aukaisun vaikutus muualla kiinteistössä, hissien liikkeiden vaikutus ja suurena haasteena ulkoilman ulkolämpötilan muutokset jotka vaikuttavat myös rakennusten painesuhteisiin. Yhtä kaikki, toimivaan pölyntorjuntaan tarvitaan välittömästi häiriötekijään reagoiva laitteisto jotta painesuhteet voidaan varmistaa koko hankkeen ajan.

6. Kansantaloudellinen näkökulma. Kosteus- ja homeongelmien korjausratkaisut.

Koulukorjaukset painottuvat tulevina vuosina kuntien ja kaupunkien työlistoilla, joten rakentamisessa tämä tuo uusia mahdollisuuksia lanseerata uutta tekniikkaa esimerkiksi vuokraamoiden palveluissa yhdessä rakennusliikkeiden kanssa. Erityinen haaste juuri rakennusalalla on, että uusi tekniikka ei lyö läpi vaikka se olisi miten älykäs jos säädökset tai laki ei ohjaa käyttöä, tai jopa velvoita sitä.

TEKNINEN KAUPPA

7. Koulutus

Pölyntorjuntaan on tarjolla hyvin vähän koulutusta. Muutamat tahot (mm. rentalissa) kouluttavat pölyntorjunnan toimintamalleihin, mutta osaongelmana on koulutussisältöjen erilaisuus. Koska pölyntorjunnalle ei ole selkeitä lakeja, määräyksiä ja/tai toimintamalleja, koulutusmateriaalit ja sisällöt pohjautuvat yrityskohtaisesti räätälöityihin asioihin. Näin myös painotus saattaa olla yksittäisessä osa-alueessa enemmän kuin kokonaisuudessa, muun muassa henkilösuojaus ja sen tärkeys jäävät usein vähemmälle huomiolle. Yhtä lailla juuri koneellisten metodien eriävyydet ovat ongelma, koska ns. yleispätevillä koulutusinstansseilla ei ole todellista kalustoa esillä, jotta siihen voitaisiin tutustua, eikä uusimmista ratkaisuista ole välttämättä tietoa. Toisaalta tavarantoimittajilla painotus voi olla vain jollekin tietylle konetyypille, ja taas vuokraamoilla omassa vuokralaitekalustossa.

Tämänkin taustalla on, ettei pölylle ole olemassa selkeitä lakiin tai määräyksiin perustuvia ohjeita joiden ympärille rakentaa koulutussisältöä. Jos lakiin sidotut ohjeet olisi, lähtökohta kaikille koulutusmateriaaleille ja koulutuksille olisi samansuuntainen.

Lausuntomuiston vakuudeksi,

Heikki Ojanperä
Teknisen Kaupan Liitto ry